

Tillståndsenheten**Till**
Socialnämnden
2023-01-24

Tillsynsplan tobak och liknande produkter Stockholms stad 2023

Inledning

Tillsynsplanen behandlar tillståndsenhetens strategier för tillsynsverksamhet med stöd av Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088).

Ansvarsfördelning

Kommunen och Polismyndigheten utövar tillsyn över bestämmelserna om tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror. Folkhälsomyndigheten och Konsumentverket har ansvar för tillsynsvägledning. Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn inom länet av kommunernas arbete inom området.

Sedan 31 augusti 2020 är det socialnämnden som ansvarar för Stockholms stads utförande av tillsyn av tobaksförsäljning och sedan 1 januari 2021 för andra liknande produkter så som elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare i enlighet med LTLP. Socialnämnden ansvarar vidare för information till tillståndshavare och kontrollköp.

Tillsyn

Syftet med tillsynen är att förebygga och korrigera brister som kan uppstå vid försäljning av tobaksprodukter och elektroniska cigaretter. Tillsynsplanen ska bidra till att tillsynsarbetet sker strukturerat med mätbara och uppföljningsbara mål. Dessa mål framgår av VP 2023 och följs upp i samband med tertialrapporter samt verksamhetsberättelse.

Samtliga handläggare på tobakssektionen arbetar också med tillsyn. En särskilt utsedd ansvarar för tillsynsarbetet; innefattande att omvärldsbevaka, planera och följa upp tillsynsarbetet, samverka med andra myndigheter samt kontinuerligt utveckla vårt ärendehanteringssystem för att effektivisera för- och efterarbetet av tillsynen.

Inre tillsyn

Vid den inre tillsynen av tobakstillstånd kontrolleras tillståndshavarens ekonomi och vissa uppgifter om personerna med betydande inflytande i bolaget.

Inre tillsyn kan bestå av:

- Kontroll av person med betydande inflytande (så kallad PBI) vad gäller dennes vandel, genom remiss till Polismyndigheten, sker alltid i ansöknings- och anmälnings ärenden samt stickprovskontroller i befintliga tillstånd.
- Bevakning av PBI:s, tillståndshavarens och närstående bolags ekonomiska lämplighet med hjälp av kreditupplysningsföretag och samverkan med andra myndigheter såsom Skatteverket.
- Bevakning av om tillståndshavaren försätts i konkurs.
- Bevakning av om tillståndshavaren byter företrädare.
- Medverka i nätverk med andra myndigheter för att utbyta erfarenheter och kunskap.
- Hantera tips från allmänhet och media liksom omvärldsbevakning.
- Bevakning av affärs- och släktrelationer hos tillståndshavare för att upptäcka bulvanförhållanden.
- Kontroll av person med betydande inflytande (så kallad PBI) vad gäller dennes vandel vid samordnad tillsyn med Polismyndigheten.

Yttre tillsyn

Den yttre tillsynen innebär en kontroll av produkterna på försäljningsstället som omfattas av Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088). Tillsynen sker under pågående verksamhet och kan genomföras tillsammans med andra myndigheter. Inspektörerna äger rätt till tillträde på försäljningsstället och dess lokaler samt har rätt att ta del av bokföring och andra handlingar som rör verksamheten. Inspektörerna ska visa upp tjänstekort. Varje försäljningsställe får minst ett tillsynsbesök per år. Tillsynsbesöken görs av minst två inspektörer. Tillsynsbesök sker oanmält och vid allvarliga brister ska besöket följas upp med ett nytt oanmält besök.

Vid tillsyn av tobakstillstånd kontrollerar inspektörerna att försäljningsställets tobaksförsäljning följer gällande tillstånd. Detta kontrolleras genom uppföljning av försäljningsställets egenkontroll, vilket omfattar;

- Kontroll av hur personalen får den information och det stöd som behövs för att kunna följa de lagar och regler som gäller för den tillståndspliktiga verksamheten.
- Kontroll gällande korrekt märkning av tobaksvaror och att förpackningar säljs med minst tillåtna mängd.

- Kontroll gällande att försäljning eller langning av tobaksvaror inte sker till personer under 18 år.
- Kontroll av tydliga och klart synbara skyltar som upplyser om åldersgräns.
- Kontroll av att marknadsföringen följer lagens krav på att inte vara påträngande, uppsökande eller uppmanande till bruk av tobak.

Finns det misstanke om att något försäljningsställe säljer tobak till minderåriga kontaktas Polismyndigheten.

Tillsyn av elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare

Tillsynen över handeln med elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare innebär att kontrollera så att produkterna som säljs på försäljningsstället följer kraven i lag om tobak och liknande produkter samt att försäljningsstället utövar särskild kontroll (egenkontroll) och att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram. Vid en tillsyn kontrolleras till exempel produkternas innehåll och utformning, hälsovarningar, produktpresentation, informationsblad, innehållsdeklaration samt att åldersgränsen upprätthålls. Vidare kontrolleras även att marknadsföringen följer lagens krav på att inte vara påträngande, uppsökande eller uppmanande till bruk av sådana produkter.

Åtgärder vid uppmärksammade brister

Allvarligare brister kan föranleda sanktioner enligt Lag om tobak och liknande produkter. Kommunen kan besluta om sanktioner i form av förbud och föreläggande, vilka kan förenas med vite. Föreläggande innebär att försäljningsstället aktivt ska vidta en åtgärd. Kommunen kan besluta om sanktioner i form av varning eller förbud mot försäljning i 6 månader vid brister i försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Vid försäljningstillstånd för tobaksvaror kan kommunen besluta om varning och återkallelse. Beslut som en kommun har fattat enligt lag om tobak och liknande produkter får överklagas och prövas i förvaltningsrätten som första instans.

Kontrollköp

Förvaltningen kommer under året att utföra kontrollköp med särskild inriktning på försäljningsställen i nära anslutning till skolor. Kontrollköp innebär att person som har fyllt 18 år provar att köpa tobaksvara eller elektroniska cigaretter utan att visa legitimation. Syftet är att granska om försäljningsstället uppfyller sin skyldighet att förvissa sig om att mottagaren har fyllt 18 år. Kontrollköp är ett verktyg som syftar till att skapa ett bra underlag för dialog med

försäljningsstället. Enligt Folkhälsomyndigheten och Svensk handels rekommendation bör ett försäljningsställe ta legitimation upp till 25 år. Kontrollköpet genomförs utan att försäljningsstället underrättas i förväg, och direkt efter kontrollköpet underrättas försäljningsstället av kommunen. Vad som framkommit genom kontrollköp får inte utgöra grund för kommunen att meddela sanktion.

Samverkan

Under året ska tillsynsbesök genomföras med andra myndigheter såsom Polismyndigheten och Tullverket. Genom gemensamma tillsyner kan fördjupat tillsynsarbete bedrivas. Flera berörda myndigheter planerar och/eller genomför tillsyner tillsammans. Respektive myndighet deltar med stöd av den lagstiftning som gäller för respektive sakområde. Vi kommer att samverka i riktade kontroller mot organiserad brottslighet med t.ex. Polismyndigheten, Tullverket, Skatteverket, Miljöförvaltningen, Arbetsmiljöverket och Ekobrottsmyndigheten. Dialog och samverkan kommer ske med preventionssamordnare i stadsdelarna. Ett nära samarbete kring utvecklingen av tillsynsarbetet sker regelbundet tillsammans med Göteborg och Malmös tillståndsenheter – inom ramen för det så kallade ”Storstadssamarbetet”.

Förvaltningens åtaganden avseende yttre tillsyn samt förebyggande tillsyn

Tillsynsarbetet ska bedrivas utifrån målsättningen att Stockholm ska vara en stad där man som näringsidkare kan få enkel och användbar information samt bra stöd och hjälp för att bedriva sin verksamhet enligt de regler som gäller.

Genom att informera och göra försäljningsställen uppmärksamma på de krav som lag om tobak och liknande produkter ställer kan problem undvikas i tidigt stadiet. Förvaltningen kommer att ha kontinuerlig översyn av skriftlig information som riktar sig till försäljningsställen genom bland annat stadens webbplats, informationsfoldrar och regelbundna nyhetsbrev med aktuell information. Regelbundna informationsmöten och fortbildning görs av stadens kontaktcenter (KC).

Förvaltningen kommer under 2023 att genomföra två utbildningsinsatser för att stärka tillståndshavares ålderkontroll samt urskilja falska identitetshandlingar. Utbildningen riktar sig främst till tillståndshavare och personal och syftar till att förebygga ålderskontrollen vid försäljning av tobaksprodukter.

Förvaltningen kommer vidare att genomföra riktade tillsyner i egen regi eller tillsammans med andra samverkansmyndigheter. Exempel på riktad tillsyn som ska genomföras är inspektion av festivalarrangemang, studentevenemang samt vid studielov. Vidare kommer förvaltningen under året ha extra fokus på otillåtna tobaksprodukter till försäljning. Med otillåtna tobaksprodukter menas smuggeltobak och produkter som saknar hälsovarningar samt identitet och säkerhetsmärkning.

Förvaltningen ska fortsätta tipsa Polismyndigheten för riktade kontroller på försäljningsställen när det förekommer försäljning till minderåriga. Inom staden samverkar förvaltningen med preventionssamordnare genom att delta på årliga nätverksmöten.